

Lower order factor analysis of personality factors based on Persian lexical study

Herfedoust, M., Rastgoo, N*, Kheirjoo, S., Safarlooei, A.

Abstract

Introduction: In spite of one century research on lexical study of personality, have been only few systematic basic lexical study of personality in Iranian culture. Current study aimed to develop a hierarchical personality model based on Persian lexical study.

Method: 763 students through Tehran universities were randomly recruited and responded to 147 personality descriptors that had already developed by current researchers based on personality lexical studies guidelines through Persian dictionaries.

Results: Lower order factor analysis using principle component analysis-direct Oblimin rotation conducted on Iranian personality dimensions that already discovered by last research (Neuroticism, Agreeableness, Conscientiousness, Extraversion combined with Openness to Experience, and Sobriety). Parallel analysis was used to determine the number of factors. Results of current research implied that in spite of big similarities between sub-components of extracted factors of this research and best-known personality models, there are distinct difference between these models.

Conclusion: Comparing current hierarchical models of Iranian personality lexical study with theoretical models give many useful implications in developing comprehensive model of personality in Iranian culture.

Keywords: hierarchical model, personality, lexical study, factor analysis.

*Correspondence E-mail:
nahidrastgo@yahoo.com

تحلیل عاملی مرتبه پایین‌تر از عوامل اساسی شخصیت بر اساس مطالعه فرهنگ واژگانی زبان فارسی

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۸/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۸/۲۲

منصور حرفه دوست*، ناهید راستگو**، اسماعیل خیرجو***، علیرضا صفرلویی****

چکیده

مقدمه: باوجود اینکه نزدیک به یک قرن از پژوهش در حوزه مطالعات فرهنگ واژگانی و نظریه صفات شخصیتی می‌گذرد تحقیقات معدودی در جامعه ایرانی در جهت استخراج عوامل مرتبه پایین‌تر شخصیتی استخراج شده از طریق مطالعات فرهنگ واژگانی صورت گرفته است. این پژوهش به منظور توسعه یک مدل مبتنی بر تحلیل عاملی از شخصیت بر اساس مطالعه فرهنگ واژگانی در فرهنگ ایرانی اجرا شد.

روش: این پژوهش از نوع تحقیقات بنیادین و از نظر جمع آوری داده‌ها نوعی تحقیق زمینه‌یابی است. جامعه پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه‌های تهران بودند که ۷۶۳ دانشجو از میان آن‌ها به‌طور تصادفی خوشه‌ای به چک لیستی مستقل از ۱۴۷ صفت شخصیتی که توسط محققان بر اساس الگوی مطالعات فرهنگ واژگانی شخصیت از کتب فرهنگ لغات و ضرب‌المثل‌های فارسی تهیه شده بود پاسخ دادند و در انتها مدل ۵ عاملی شخصیت در فرهنگ ایرانی توسط روش تحلیل عامل اکتشافی یا چرخش واریماکس اکتشاف شد.

یافته‌ها: تحلیل عاملی مرتبه پایین‌تر با روش مؤلفه‌های اصلی - چرخش متمایل بر روی ابعاد مدل پنج عاملی استخراج شده در فرهنگ ایرانی (ابعاد روان‌رنجور خوبی، توافق پذیری، وظیفه‌شناسی، برونگرایی آمیخته با عقلانیت، و بعد متانت) بکار گرفته شد. به‌منظور تعیین خرده مؤلفه‌های هر یک از ابعاد شخصیت از روش تحلیل موازی استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی مرتبه پایین‌تر گویای این بود که علی‌رغم شباهت‌هایی بین رویه‌های اکتشاف شده برای عوامل شخصیت تفاوت‌های بارزی بین مدل فعلی تحقیق با مدل‌های شناخته شده جهانی وجود دارد.

نتیجه‌گیری: مقایسه مدل‌های سلسله مراتبی مطالعه فرهنگ واژگانی فعلی با مدل‌های نظری دلالت‌های مهمی را در توسعه مدل‌های شخصیت منطبق بر فرهنگ ایرانی به همراه دارد که باید مورد توجه سازندگان ابزار شخصیت قرار بگیرد.

واژه‌های کلیدی: تحلیل عاملی مرتبه دوم، شخصیت، مطالعه فرهنگ واژگانی، تحلیل عاملی.

drherfedust@gmail.com

nahidrastgo@yahoo.com

E_khairjoo@yahoo.com

safarloeialireza@yahoo.com

* دکتری سنجش و اندازه‌گیری دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

** نویسنده مسئول: کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

*** استادیار، گروه مطالعات خانواده دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

**** کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، تبریز، ایران

مقدمه

شخصیت از جانب دیدگاه‌های مختلف نظری، و در سطوح مختلفی از سازه‌های نظری مفهوم‌سازی گشته است (۱، ۲). هر یک از این سطوح دارای سهمی منحصر به فرد در درک ما از تفاوت‌های فردی در تجربه و رفتار انسان داشته‌اند. با این حال، تعداد صفات شخصیت، و مقیاس‌های طراحی شده برای اندازه‌گیری آن‌ها، گاهی بدون بصیرت کافی ساخته شده‌اند (۱). محققان و متخصصان حوزه سنجش شخصیت، اغلب در مواجهه با مقیاس‌های شخصیتی مختلف دچار سرگردانی می‌شوند. اغلب این مشکل پیش‌آمده است که مقیاس‌های دارای اسامی مشابه مفاهیمی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهند که مشابه با همدیگر نیستند، و مقیاس دارای اسامی متفاوت اغلب مفاهیمی بسیار نزدیک به همدیگر را مورد سنجش قرار می‌دهند. از آنجا که یکی از اهداف اصلی روانشناسی شخصیت، طبقه‌بندی تعداد زیادی از ویژگی‌های شخصیتی به تعداد کوچکی از ابعاد با روش‌های ساده و قابل فهم است به همین خاطر در روانشناسی شخصیت طبقه‌بندی به محقق این امکان را می‌دهد که به‌جای اینکه در دنیای پیچیده‌ای از هزاران صفت توصیف‌کننده حیات انسانی و زندگی منحصر به فرد سرگردان شود، به مطالعه حوزه‌های خاصی از ویژگی‌های شخصیتی بپردازد بعد از سال‌ها پژوهش، در طی مهر و موم‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، اکثر محققان مدل ۵ عاملی شخصیت یا پنج عامل بزرگ را در تحقیقات خود اکتشاف و مورد تأیید قرار دادند (۳-۷). اگر چه مدل‌های پنج عاملی شخصیت، از طریق یافته‌های فرهنگ واژگانی مربوط به زبان انگلیسی استخراج شده است، اما نتایج تحقیقات اخیر بر روی فرهنگ‌های غیر انگلیسی زبان به‌طور همگرا ساختار ۶ عاملی شخصیت را که تحت عنوان چهارچوب هگزاکو معروف است، آشکار کرده‌اند (۸-۱۲). این شش عامل شخصیت به‌طور مکرر، در مطالعات فرهنگ واژگانی شخصیت که در زبان‌های گوناگون انجام شده است، به‌وضوح تأیید شده است، و بر مدل پنج عاملی مشاهده شده در فرهنگ‌های انگلیسی ارجحیت داده شده است (۸).

عوامل بنیادین اکتشاف شده در فرهنگ‌های خارجی به‌طور مشترک عبارت‌اند از روان رنجور خویی^۱، برونگرایی^۲، توافق پذیری^۳، گشودگی^۴، و وظیفه‌شناسی^۵. همچنین بعد ششم اکتشاف شده که اخیراً مورد توجه واقع شده است بعد صداقت- فروتنی^۶ نام دارد.

اما علی‌رغم این که مدل‌های عاملی شخصیت در تعداد عوامل استخراجی مرتبه مرتبه دوم (عامل‌های کلی یا عامل‌های بزرگ) اجماع نظر نسبی دارند ولی این توافق در عوامل مرتبه اول یا خرده مقیاس‌ها (رویه‌ها) به اندازه عوامل اصلی نیست. اگر چه اکثر محققان تأکید زیادی بر مزایای مدل‌های سلسله مراتبی شخصیت داشته‌اند (۱۳-۱۵). با این حال بدون توافق کلی درباره ساختارهای مرتبه پایین‌تر نمی‌توان ادعا کرد که ابزارهای سنجش شخصیت دارای کاربرد بهینه هستند. در پژوهشی که توسط حرفه دوست، فلسفی نژاد، دلاور، سهرابی، و تعمیم داری (۱۶) به‌منظور استخراج عوامل بنیادین شخصیتی در فرهنگ ایرانی از طریق لغات توصیف‌کننده شخصیتی (خلق و مزاج) در نمونه‌ای از ۷۶۳ دانشجوی دانشگاه‌های تهران صورت گرفت، نتایج پژوهش این پژوهشگران گویای این بود که مدل‌های پنج عاملی و شش عاملی شخصیتی در فرهنگ ایرانی شباهت‌های زیاد با نتایج مبتنی بر فرهنگ‌های دیگر دارد. برای مثال، در این پژوهش مشخص شد که عوامل بنیادین روان رنجور خویی، توافق پذیری و با وجدان بودن شخصیت شباهت‌های زیادی با فضای عاملی کشف شده در تحقیقات بین زبانی دارد. اما علی‌رغم این شباهت‌ها، نتایج این تحقیق گویای این بود که بعد گشودگی در فرهنگ ایرانی به‌عنوان بعدی مستقل استخراج نمی‌شود بلکه این بعد از شخصیت با بعد برونگرایی در قالب یک بعد ادغام می‌شود. همچنین بعد پنجم این تحقیق در برگیرنده صفاتی بود که توسط محققین با عنوان بعد «متانت»^۷ نام‌گذاری می‌شود. نتایج مدل پنج عاملی این پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است.

- 1- neuroticism
- 2- extraversion
- 3- agreeableness
- 4- openness to experience
- 5- conscientiousness
- 6- honesty-humility
- 7- sobriety

جدول ۱) نتیجه تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش متعامد واریانس با مقید کردن تحلیل به ۵ عامل (پژوهش حرفه دوست و همکاران، ۱۳۹۴)

روان رنجور خوبی		توافق پذیری		برونگرایی آمیخته با گشودگی		وظیفه شناسی		ممانت	
صفت	بار عاملی	صفت	بار عاملی	صفت	بار عاملی	صفت	بار عاملی	صفت	بار عاملی
زودرنج	۰/۶۲۹	مهربان	۰/۶۲۵	شجاع	۰/۵۸۵	سهل انگار	۰/۶۶۸	سربه زیر	۰/۵۴۰
کم طاقت	۰/۶۰۹	عاطفی	۰/۶۰۹	باشهامت	۰/۵۷۴	بی خیال	۰/۶۵۲	آرام	۰/۵۱۴
تدخو	۰/۶۰۸	با عاطفه	۰/۶۰۳	جسور	۰/۵۵۳	تنبل	۰/۶۳۶	قانع	۰/۴۶۹
پرخاش گر	۰/۵۹۵	خونگرم	۰/۵۹۳	نوآور	۰/۵۱۵	بی دقت	۰/۵۹۹	درونگرا	۰/۴۲۹
بهانه گیر	۰/۵۸۲	خوش برخورد	۰/۵۸۳	ریسک پذیر	۰/۵۱۳	منظم	۰/۵۶۳	صرفه جو	۰/۴۱۵
غرور	۰/۵۷۵	خوش معاشرت	۰/۵۷۹	فعال	۰/۵۰۵	الکی خوش	۰/۵۵۵	با نزاکت	۰/۴۰۸
بدبین	۰/۵۶۸	دل سوز	۰/۵۵۸	برتری طلب	۰/۴۹۸	منضبط	۰/۵۵۲	مصلحت بین	۰/۴۰۵
مضطرب	۰/۵۵۹	خاکی	۰/۴۸۳	خلاق	۰/۴۹۳	راحت طلب	۰/۵۴۱	عاقبت اندیش	۰/۴۰۴
شکاک	۰/۵۴۵	احساساتی	۰/۴۸۳	پر جنب و جوش	۰/۴۹۱	کم تلاش	۰/۵۲۳	خجالتی	۰/۴۰۲
حساس	۰/۵۴۲	خوش اخلاق	۰/۴۴۹	رقابت جو	۰/۴۸۷	خوش خیال	۰/۵۱۱	با حیا	۰/۳۹۰
لجباز	۰/۵۳۱	بی ریا	۰/۴۴۶	بلند پرواز	۰/۴۷۲	وقت شناس	۰/۴۸۷	حسابگر	۰/۳۸۶
عجول	۰/۵۲۸	فروتن	۰/۴۴۵	سرسخت	۰/۴۶۸	بی ثبات	۰/۴۵۳	متین	۰/۳۷۹
بی حوصله	۰/۵۲۸	وفادار	۰/۴۳۲	خوش صحبت	۰/۴۶۶	حواس پرت	۰/۴۵۲	ملاحظه کار	۰/۳۷۶
غمگین	۰/۵۲۵	شوخ طبع	۰/۴۳۵	شاداب	۰/۴۶۳	دقیق	۰/۴۵۰	محتاط	۰/۳۶۲
افسرده	۰/۵۰۷	مهمان نواز	۰/۴۲۳	اجتماعی	۰/۴۶۳	بی اراده	۰/۴۳۳	دیرجوش	۰/۳۵۶
عیب جو	۰/۴۹۳	بی احساس	۰/۴۱۹	رک	۰/۴۵۳	مسئولیت پذیر	۰/۴۳۰	منزوی	۰/۳۴۰
اخمو	۰/۴۷۸	جوانمرد	۰/۴۰۸	شهرت طلب	۰/۴۵۲	دم دمی مزاج	۰/۴۲۵	غیرتی	۰/۳۳۹
صبور	۰/۴۷۱	سخاوتمند	۰/۳۹۷	کنجکاو	۰/۴۴۸	بی سلیقه	۰/۴۱۴	منطقی	۰/۳۳۵
مخالفت جو	۰/۴۷۰	با آبرو	۰/۳۹۷	زرنگ	۰/۴۴۵	خوش قول	۰/۴۰۴	مؤدب	۰/۳۱۶
نا امید	۰/۴۶۸	ساده دل	۰/۳۷۴	با اراده	۰/۴۲۱	آب زیر کاه	۰/۳۷۱	سنت گرا	۰/۳۱۳
پر حوصله	۰/۴۶۵	بی شيله پيله	۰/۳۶۹	جاه طلب	۰/۴۲۱	صادق	۰/۳۶۵	مذهبی	۰/۳۰۷
خودرأی	۰/۴۶۲	نجیب	۰/۳۶۶	نکنه سنج	۰/۳۹۸	خوش حساب	۰/۳۵۷		
خوش بین	۰/۴۵۱	متواضع	۰/۳۶۵	باهوش	۰/۳۹۶	زحمت کش	۰/۳۴۸		
کینه ای	۰/۴۴۹	سازگار	۰/۳۶۲	بانمک	۰/۳۹۲	پر حرف	۰/۳۰۵		
نازک نازنجی	۰/۴۴۷	سنگ دل	۰/۳۵۴	پر حافظه	۰/۳۶۴				
دل نازک	۰/۴۴۲	نرم خو	۰/۳۵۰	انتقادگر	۰/۳۲۳				
سخت گیر	۰/۴۳۹	معنوی	۰/۳۳۳	بی جگر	۰/۳۱۱				
حسود	۰/۴۲۳	خسیس	۰/۳۱۶						
خودخواه	۰/۴۲۲								
مغرور	۰/۴۱۲								
سلطه گر	۰/۴۱۱								
وسواسی	۰/۴۰۷								
مشکل پسند	۰/۴۰۰								
طمع کار	۰/۳۹۳								
فضول	۰/۳۹۱								
کله شق	۰/۳۷۶								
خونسرد	۰/۳۷۱								
متعصب	۰/۳۶۷								
انتقاد پذیر	۰/۳۶۰								
ترسو	۰/۳۵۷								
زودباور	۰/۳۵۳								
امیدوار	۰/۳۴۵								
سمج	۰/۳۱۶								

پایین‌تر یا رویه تشکیل می‌شوند، اشاره بر مدل سلسله مراتبی از شخصیت دارد.

مدل پنج عاملی شخصیت مبتنی بر نظریه کاستا و مک کری (۱۷) شاید پرکاربردترین و مشهورترین مدل سلسله مراتبی شخصیت است که ارائه شده است. این محققان نظریه خود در مورد تعداد عوامل شخصیت و رویه‌های بکار برده برای عوامل شخصیت را بر اساس نسخه تجدیدنظر شده پرسش‌نامه NEO-PI-R ارائه دادند. این ابزار برای هر یک از ابعاد شخصیت ۶ وجه (یا خرده مقیاس) دارد که روی هم رفته ۳۰ وجه شخصیت را مورد سنجش قرار می‌دهد. این پرسش‌نامه نقشی بسیار مهم در توسعه مدل‌های سلسله مراتبی شخصیت دارد. این پرسش‌نامه در حوزه‌های گسترده‌ای نظیر آسیب‌شناسی روانی، مطالعات بین فرهنگی، و تحقیقات مربوط به روابط بین فردی کاربرد فراوان دارد. همچنین در ایران نیز شاید تنها مدل شخصیت مبتنی بر نظریات عاملی است که بین پژوهشگران شهرت دارد. با این حال، چندین نقص در ساختار مقیاس‌های رویه‌های این پرسش‌نامه وجود دارد.

مطالعه پیشینه پژوهش نشان می‌دهند که رویه‌های این پرسش‌نامه بر اساس فرایند منطقی انتخاب شده‌اند. یعنی، این رویه‌ها با روش استدلال قیاسی انتخاب شده‌اند. تحلیل عاملی برای انتخاب سؤالات بکار برده شده‌اند، اما هیچ بازنگری از ساختار وجوه این مقیاس بر اساس تحلیل استخراج شده از داده‌ها صورت نگرفته است. این دیدگاه منطقی در توسعه رویه‌ها، ساختار ساده و تمایز رویه‌ها را قربانی کرده است (۱۸) و به ساختار یکپارچه مقیاس در سطوح سؤال و رویه لطمه وارد می‌کند. به عبارت دیگر، تأکید صرف برداشتن هشت سؤال برای هر مقیاس احتمالاً مشکلات روان‌سنجی دیگری در پی داشته باشد.

در کل خرده مؤلفه‌ها یا رویه‌های ابعاد شخصیت در مدل NEO-PI-R^۱ بدین صورت هستند:

۱- بعد روان رنجور خوبی شخصیت از خرده مؤلفه‌های اضطراب، افسردگی، خصومت و پرخاشگری، افسردگی، کم‌رویی (خجالتی بودن)، تکانشوری، آسیب‌پذیری به استرس تشکیل شده است.

با توجه به جدول ۱ مشخص است که شباهت‌های زیادی بین این مدل پنج عاملی با مدل‌های جهانی مبتنی بر تحلیل عاملی وجود دارد. اما علی‌رغم این شباهت‌ها تفاوت‌های واضحی بین این مدل‌ها هم در سطح عوامل بنیادین و هم در سطح خرده مؤلفه یا رویه‌ها وجود دارد. به همین خاطر این پژوهش به منظور بررسی تفاوت‌های فرهنگ ایران با فرهنگ‌های خارجی (مدل‌های نظری و تجربی شخصیت) در خرده مؤلفه‌ها یا رویه‌های اساسی شخصیت صورت می‌گیرد.

در حقیقت این پژوهش به دنبال بررسی مقایسه‌ای رویه‌ها یا خرده مؤلفه‌های بنیادین شخصیت با نتایج مدل‌های تجربی و نظری شخصیت است. این مقایسه از این منظر ارزشمند است که درک جامعی از مؤلفه‌های بنیادین و ابعاد تشکیل‌دهنده آن را در فرهنگ ایرانی و تفاوت آن را با مدل‌های نظری و خارجی شخصیت میسر می‌سازد. برای مقایسه این خرده مؤلفه‌ها در ابتدا باید تحلیل عاملی مرتبه اول بر روی هر یک از ابعاد شخصیت صورت بگیرد و سپس این رویه‌ها یا خرده مؤلفه‌ها با مدل‌های نظری و تجربی معتبر مورد مقایسه قرار بگیرد. این مقایسه این امکان را می‌دهد که درک جامعی از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده ابعاد اساسی شخصیت داشته باشیم. برای مثال ممکن است که صبور بودن در فرهنگ خارجی به عنوان بعدی از توافق‌پذیری مطرح شود ولی در فرهنگ ایرانی به عنوان نشانگر بعد روان رنجور خوبی مطرح گردد. این مقایسه پذیری در سطح رویه‌ها امکان طراحی یک مدل بومی از شخصیت را میسر می‌سازد.

با توجه به اینکه این پژوهش درصدد ارائه یک مدل سلسله مراتبی از شخصیت در فرهنگ ایرانی است، برای مقایسه مؤلفه‌ها یا رویه‌های شخصیتی استخراج شده در فرهنگ ایرانی با مدل‌های معتبر خارجی از نتایج مربوط به چندین مدل معتبر استفاده

خواهد شد. این مدل‌ها به طور خلاصه در ادامه توضیح داده می‌شوند. لازم به ذکر است که منظور از مدل سلسله مراتبی یعنی مدلی که در آن عوامل مرتبه اول و دوم شخصیت مشخص شده باشند. برای مثال، وقتی گفته می‌شود که عوامل شخصیت از ۵ عامل اساسی تشکیل می‌شوند و این عوامل اصلی هرکدام از چند عامل مرتبه

خرده مؤلفه‌های هر یک از این ابعاد در بخش تحلیل آماری آمده‌اند.

مرور پیشینه پژوهش گویای این است که هنوز یک انسجام و هماهنگی کاملی در بین محققان در تعیین رویه‌های تشکیل‌دهنده هر یک از ابعاد شخصیت وجود ندارد، و بسته به نظریه یا دیدگاه شخصیت رویه‌های تشکیل‌دهنده شخصیت نیز تا حدودی متفاوت است. بنابراین، اکتشاف و تعیین عوامل تشکیل‌دهنده هر یک از ابعاد شخصیت مسئله‌ای است که ضرورت پاسخ دادن به آن در فرهنگ ایرانی اهمیت دارد. در واقع این پژوهش به دنبال پاسخ‌دهی به این مسئله است که چه رویه‌هایی برای هر یک از ابعاد شخصیت می‌توان تعیین کرد که از نظر فرهنگ ایرانی نیز انطباق داده شده باشد. برای پاسخ به این سؤال محققان مدل شخصیتی استخراج‌شده در فرهنگ ایرانی (۱۶) را به‌عنوان اساس کار خود انتخاب کرده‌اند. این مدل پنج عاملی شخصیت که با الگوی فرهنگ واژگانی زبان فارسی استخراج‌شده است ابعاد شخصیت را در پنج بعد روان رنجور خوبی، توافق پذیری، وظیفه‌شناسی، روانگرایی آمیخته با گشودگی، و متانت طبقه‌بندی کرده است. محققان قصد دارند تا با استفاده از روش تحلیل عاملی مرتبه پایین‌تر به این سؤال پاسخ دهند که چه خرده ابعاد یا رویه‌هایی برای هر یک از ابعاد شخصیت در فرهنگ ایرانی قابل تعیین و استخراج است؟

این تحقیق کاربردهای مفیدی در ابزار سازی و سنجش ویژگی‌های شخصیتی بزرگسالان ایرانی دارد و یک الگوی بومی از شخصیت را در فرهنگ ایرانی معرفی می‌کند. در واقع تحقیق فعلی به دنبال بسط ادبیات نظری تحقیق در زمینه ابعاد شخصیت و ساختار زیربنایی آن است. با توجه به اینکه تا به حال هیچ پژوهش بنیادین در زمینه رویه‌های تشکیل‌دهنده ابعاد شخصیت در فرهنگ ایرانی صورت نگرفته است، این تحقیق برای اولین گام اقدام به بررسی ساختار زیربنایی شخصیت در فرهنگ ایرانی می‌کند.

۲- بعد برونگرایی شخصیت از خرده مؤلفه‌های صمیمیت، جمع‌گرایی، قاطعیت، فعالیت، هیجان خواهی، هیجانان مثبت تشکیل شده است.

۳- بعد گشودگی از خرده مؤلفه‌های تخیل، زیبا شناخت، احساسات، اعمال، اندیشه‌ها، ارزش‌ها تشکیل شده است.

۴- بعد توافق پذیری شخصیت از ابعاد اعتماد، سادگی، نوع دوستی، تبعیت، تواضع، همدردی تشکیل شده است.

۵- بعد وظیفه‌شناسی شخصیت از ابعاد شایستگی، نظم، وظیفه مدار بودن، تلاش برای پیشرفت، انضباط باطنی، اندیشه ورزی تشکیل شده است.

مدل شش عاملی شخصیتی هکزاکو: این مدل شخصیتی که حاصل پژوهش‌ها و فعالیت‌های دو محقق اصلی آن یعنی لی و آشتون^۲ است علاوه بر پنج عامل بزرگ شخصیت بعد فروتنی- صداقت را که از تحقیقات فرهنگ واژگانی در زبان‌های مختلف استخراج شده است را به ابعاد شخصیت اضافه کرده است. البته لازم به ذکر است که بعد توافق پذیری و روان رنجور خوبی مدل هکزاکو تفاوت‌های نسبتاً زیادی با همین ابعاد مدل پنج عاملی شخصیت دارد. برای مثال بعد وابستگی و احساسی بودن در مدل شش عاملی شخصیت به‌عنوان ابعاد هیجانی بودن (روان رنجور خوبی) تلقی می‌شود و این در حالی است که مدل‌های پنج عاملی فاقد این نشانگرها بود (۸)

مدل‌های زیستی شخصیت^۳: علاوه بر این دو مدل سلسله مراتبی شخصیت که از طریق مطالعات فرهنگ واژگانی استخراج شده‌اند از نتایج مربوط به نظریات زیستی آیزنک و آیزنک (۱۹)، کلونینجر^۴ (۲۰، ۲۱)، واتسون و کلازک، هارکنس (۲۲)، زاگرن^۵ (۲۳) استفاده خواهد شد. نکته مشترک بین تمام نظریات زیستی این است که این نظریات تلاش می‌کنند شخصیت را بر اساس بنیادهای زیستی و ژنتیک و همچنین فعالیت مغز تبیین کنند. این دیدگاه از شخصیت ابعاد شخصیت را نه از طریق تحلیل عاملی بلکه بر اساس فعالیت‌های سیستم‌های عصبی کشف کرده‌اند و البته به نتایج بسیار مشابه با نظریات مبتنی بر تحلیل عاملی نائل شده‌اند. برای مثال، آیزنک سه بعد شخصیتی روان رنجور خوبی، برونگرایی و روان‌پریشی گرایی را از طریق مطالعات زیستی- روانی خود معرفی کرد که همگی آن‌ها را بر اساس سیستم‌های عصبی و فعالیت مغزی تبیین می‌کند.

1- Neo personality invent revised

2- Lee & Ashton

3- biological model of personality

4- Cloninger

5- Zuckerman

روش

طرح پژوهش: این پژوهش از نوع تحقیقات بنیادین است. به این خاطر که هدف اصلی آن توسعه مدل بومی شخصیت است. از نظر جمع‌آوری داده‌ها نیز از نوع تحقیقات زمینه‌یابی است، و داده‌های تحقیق از طریق پرسشنامه جمع‌آوری می‌شود.

آزمودنی‌ها: داده‌های این پژوهش برگرفته از داده‌های پژوهشی با عنوان «تعیین مؤلفه‌های بنیادین شخصیت بر اساس مطالعه فرهنگ واژگانی زبان و ادبیات فارسی» که توسط حرفه دوست، فلسفی نژاد، دلاور، سهرابی، و تعمیم داری (۱۶) صورت گرفت، استوار است. جامعه این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه‌های تهران تشکیل می‌داد. نمونه‌گیری این پژوهش بر اساس نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بود. بدین ترتیب که محقق ۵ دانشگاه تهران، شهید بهشتی، علامه طباطبائی تهران، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز، و دانشگاه پیام نور مرکز را به‌عنوان خوشه اولیه تحقیق انتخاب و سپس از هر دانشگاه ۳ دانشکده علوم انسانی، علوم پایه، و کشاورزی انتخاب شدند. از هر دانشکده در حدود ۶۰ تا ۷۰ دانشجو بر اساس همکاری آن‌ها در مشارکت در پژوهش انتخاب‌شده و به فهرست واژگان تحقیق پاسخ دادند. در مجموع، فهرست واژگان متشکل از ۱۴۷ صفت شخصیتی بر روی ۱۰۰۰ دانشجو اجرا شد و در حدود ۲۳۷ پرسش‌نامه به خاطر مخدوش بودن پاسخ‌ها و تکمیل نشدن بیش از ۱۰ درصد پاسخ‌ها از تحلیل حذف شدند. و کارهای تحلیلی بر روی ۷۶۳ نفر از پاسخ‌ها صورت گرفت. میانگین سنی شرکت‌کنندگان این پژوهش برابر با ۲۴/۳۸ (انحراف معیار ۴/۴۱) بود. ۵۹/۱ درصد از پاسخ‌دهندگان را مردان تشکیل می‌دادند. ۵۷۵ نفر از شرکت‌کنندگان این تحقیق را دانشجویان لیسانس و فوق‌دیپلم، و بقیه پاسخ‌دهندگان دانشجوی کارشناسی ارشد و دکتری بودند. ۳۶۳ نفر از دانشجویان دارای زبان مادری فارسی، ۲۰۴ نفر زبان مادری ترکی، ۸۵ نفر کرد، ۳۹ نفر لر، و ۲۸ نفر شمالی (گیلکی و مازندرانی)، ۱۷ نفر عرب، ۵ نفر ترکمن، ۴ نفر بلوچ و بقیه متعلق به سایر زبان‌ها بودند.

ابزار

ابزار این پژوهش را فهرستی متشکل از ۱۴۷ واژه توصیف گر شخصیت تشکیل می‌دادند که توسط حرفه دوست و

همکاران بر اساس الگوی سیستم طبقه‌بندی صفات توصیف‌کننده شخصیت منطبق بر مطالعات فرهنگ واژگانی آلمانی (۲۴) از بین بیش از ۱۱ هزار واژه توصیف‌کننده فردی حاصل شده بود. این طبقه‌بندی در اکثر پژوهش‌های اخیر فرهنگ واژگانی شخصیت بکار می‌رود. اصلی‌ترین مفروضه این طبقه‌بندی این است که شخصیت یک فرد احتمالاً با واحدهای مفهومی متفاوتی توصیف شوند و دارای سطوح انتزاع متفاوتی باشد. این سیستم شامل ۵ طبقه زیر است: ۱. خلق و مزاج؛ ۲. وضعیت موقت؛ ۳. جنبه‌های اجتماعی و اعتباری؛ ۴. ویژگی‌های آشکار و ظاهری؛ ۵. عبارتهای دارای کاربرد محدود. این چک‌لیست بر اساس راهنمای مطالعات فرهنگ واژگانی متمرکز بر طبقه اول (خلق و مزاج) بود و میزان کاربرد این صفات از نظر فراوانی ملاک انتخاب واژگان شخصیتی (خلق و مزاج) بود.

روند اجرای پژوهش: فهرست وارسی ۱۴۷ واژه‌ای در اختیار ۱۰۰۰ دانشجوی دانشگاه‌های تهران که بر اساس نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب‌شده بودند قرار داده‌شده و از آن‌ها درخواست شد هر یک از صفات را بر اساس وضعیت فعلی خود بر اساس یک طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (۱ برای کاملاً مخالفم تا ۵ برای کاملاً موافقم) درجه‌بندی کنند. برای مثال از پاسخ‌دهندگان درخواست شد که میزان حسودی خود را بر اساس این طیف لیکرتی درجه‌بندی کند.

یافته‌ها

این پژوهش در واقع بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده از تحقیق انجام‌شده توسط حرفه دوست و همکاران (۱۶) استوار است. در این تحقیق مدل ۵ عاملی شخصیت در فرهنگ ایرانی توسط روش تحلیل عاملی اکتشافی - با چرخش واریماکس اکتشاف شد. دلیل استفاده از چرخش واریماکس به‌عنوان یک روش متعامد چرخش این بود که اساساً در تعریف شخصیت، ابعاد تشکیل‌دهنده آن به‌صورت ابعاد متمایز و متعامد تعریف می‌شوند. یعنی پیش‌فرض مهم در تحقیقات شخصیت این است که پنج عامل بزرگ و مستقل از هم (متعامد) وجود دارند. در پژوهش اولیه حرفه دوست و همکاران (۱۶) مشخص شد که ۵ بعد اساسی شخصیت که در جامعه دانشجویان ایران قابل تفسیر هستند، عبارت‌اند از: روان رنجور خوبی، توافق‌پذیری،

رویه دوم از افسرده، امیدوار، غمگین، ناامید، اخمو، خوش‌بین، بدبین، بی‌حوصله تشکیل شده است. اسم این رویه افسردگی انتخاب شد که با رویه افسردگی مدل پنج عاملی بزرگ شخصیت تطبیق دارد.

رویه سوم از صفات زودرنج، دل‌نازک، حساس، نازک نارنجی، ترسو، زودباور، و وسواسی تشکیل شده است. این رویه بیشترین شباهت را با عامل حساس بودن هکزاکو دارد.

رویه چهارم از صفات پر حوصله، صبور، خونسرد، کم‌طاقت، عجول، و خوش‌بین تشکیل شده است. این بعد از شخصیت دارنده صفات همگنی است که می‌توان اسم آن را عجل بودن گذاشت.

رویه چهارم در برگیرنده صفات سلطه‌گر، مخالفت جو، خودرأی، متعصب، مغرور است که با احتمال زیادی می‌توان اسم این عامل را خودخواهی گذاشت.

رویه پنجم در برگیرنده صفات سختگیر، انتقادگر، سمج، وسواسی است که با احتمال زیاد می‌توان اسم این عامل را سخت‌گیری گذاشت.

ب- تحلیل عاملی مرتبه دوم بعد توافق پذیری: اندازه آزمون کایزر-مایر-الکین برابر با $0/1886$ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری بود. همچنین اندازه آزمون بارتلت برابر با 5441 ($df=378$) بود که در سطح $(p < 0/01)$ معنی‌دار بود. این نتیجه دال بر معناداری ماتریس همبستگی متغیرها بود. بر اساس مقادیر ویژه قبل از چرخش متعامد استفاده از تحلیل موازی نشان داد که ۵ عامل (در اینجا رویه) برای بعد توافق پذیری قابل استخراج است. این پنج مؤلفه‌ها بر روی همدیگر در حدود ۴۷ درصد از واریانس را تبیین می‌کردند. مقادیر ویژه برای این پنج عامل اول عبارت بودند از: $1/71$ ، $6/73$ ، $1/68$ ، $1/50$ ، $1/34$.

برونگرایی آمیخته با باز بودن به تجربه‌ها، باوجدان بودن و متانت (جدول ۱). با توجه به اینکه هدف اصلی پژوهش فعلی تعیین رویه‌ها یا عوامل فرعی برای هر یک از ابعاد یا عوامل اساسی شخصیت بود و با عنایت به اینکه محقق قصد دارد برای هر یک از عوامل اساسی اکتشاف شده در مرحله قبلی یک تحلیل عاملی مرتبه پایین‌تر انجام دهد به همین خاطر از روش تحلیل عاملی برای طبقه‌بندی دوباره عوامل استفاده می‌شود. با توجه به اینکه صفات تشکیل‌دهنده هر یک از ابعاد شخصیت به لحاظ نظری و تجربی با همدیگر همبستگی دارند در این مرحله به‌جای چرخش واریماکس از چرخش متمایل استفاده می‌شود. همچنین برای تعیین تعداد ابعاد مرتبه پایین هر یک از عوامل بنیادین شخصیت از روش تحلیل موازی استفاده شد. الف- تحلیل عاملی مرتبه دوم بعد روان رنجور خوبی: روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی یکی از روش‌های تحلیل عاملی است که کمترین پیش‌فرض آماری را نسبت به روش‌های دیگر دارد. اندازه آزمون کایزر-مایر-الکین برابر با $0/923$ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری بود. همچنین اندازه آزمون بارتلت برابر با 11401 ($df=903$) بود که در سطح $(p < 0/01)$ معناداری ماتریس همبستگی متغیرها بود.

برای تعیین تعداد خرده مؤلفه‌های بعد روان رنجور خوبی از روش تحلیل موازی استفاده شد. با استفاده از روش تحلیل موازی بر روی مقادیر ویژه قبل از چرخش مشخص شد که شش عامل برای بعد روان رنجور خوبی قابل تفسیر هستند. این ۶ عامل در حدود $46/78$ درصد از واریانس روان رنجور خوبی را تعیین می‌کردند. مقادیر ویژه برای این شش عامل به ترتیب عبارت‌اند بودند از $1/54$ ، $2/73$ ، $1/90$ ، $1/69$ ، $1/47$ ، 30 .

نتیجه مدل ۶ عاملی استخراج شده بر اساس روش چرخش متمایل برای بعد روان رنجور خوبی در جدول (۲) نشان داده شده است.

رویه اول از صفات فضول، کله‌شقی، حسود، لجاجز، غرغرو، طمع‌کار، عجول، خودخواه، سمج، شکاک، عیب‌جو، بهانه‌گیر، و پرخاش‌گر تشکیل شده است. بهترین اسم برای این عامل بعد از مطالعه ادبیات و مصاحبه از متخصصان بخل و کینه می‌باشد.

جدول ۲) رویه‌های استخراج‌شده برای عامل روان رنجور خوبی بعد از چرخش متمایل

مؤلفه‌های روان رنجور خوبی						صفت
سخت‌گیری	عجول بودن	سلطه‌گری	حساس بودن	افسردگی	بخل و کینه	
					۰/۷۷۸	فضول
					۰/۶۷۷	کله‌شق
					۰/۶۲۲	حسود
					۰/۵۶۰	لجباز
					۰/۵۳۸	غرغرو
					۰/۴۹۵	طمع‌کار
	۰/۴۱۵				۰/۴۵۸	عجول
		۰/۳۰۶			۰/۴۵۰	خودخواه
۰/۳۲۴					۰/۳۹۹	سمح
					۰/۳۸۶	شکاک
		۰/۳۲۲			۰/۳۸۳	عیب‌جو
					۰/۳۳۷	بهانه‌گیر
۰/۳۰۵					۰/۳۲۴	پرخاش‌گر
				۰/۷۸۰		افسرده
				-۰/۷۵۲		امیدوار
				۰/۷۵۱		غمگین
				۰/۷۴۰		ناامید
۰/۳۲۰				۰/۶۵۳		اخمو
	-۰/۳۷۱			-۰/۶۳۶		خوش‌بین
				۰/۴۱۲		بدبین
				۰/۳۵۲		بی‌حوصله
						کینه‌ای
			۰/۸۳۲			دل‌نازک
			۰/۷۲۶			حساس
			۰/۷۱۱			زودرنج
			۰/۵۵۵			نازک‌نارنجی
			۰/۵۰۴			ترسو
			۰/۴۳۶		۰/۴۱۲	زودباور
۰/۳۲۱			۰/۳۲۳			وسواسی
						مضطرب
		۰/۶۷۴				سلطه‌گر
		۰/۶۶۶				مخالفت‌جو
		۰/۵۶۵			۰/۳۹۲	خودرأی
		۰/۵۱۴				متعصب
۰/۴۰۶		۰/۴۵۳				مغرور
		۰/۴۱۲	۰/۳۳۲			مشکل‌پسند
	-۰/۷۸۳					پر حوصله
	-۰/۶۸۵					صبور
	-۰/۶۵۵					خونسرد
	۰/۴۴۶					کم‌طاقت
۰/۶۰۷						سخت‌گیر
۰/۴۸۷	۰/۳۲۲					تندخو
۰/۳۳۸	-۰/۳۰۸					انتقادپذیر

جدول ۳) بارهای عاملی ۵ رویه عامل توافق پذیری بعد از چرخش متمایل

مؤلفه‌های توافق پذیری				صفت
بخشنده	عاطفی	نجابت	خوش مشرب	
			۰/۷۳۴	شوخ طبع
			۰/۶۸۹	خوش معاشرت
			۰/۶۶۸	خونگرم
		۰/۳۱۰	۰/۵۲۷	خوش اخلاق
			۰/۴۶۷	سخاوتمند
			۰/۴۴۴	مهمان نواز
				جوانمرد
			۰/۷۸۵	بی شیله پپله
			۰/۵۹۶	خاکی
			۰/۵۶۶	بی ریا
			۰/۵۵۷	صادق
			۰/۵۴۴	وفادار
	۰/۳۳۲		۰/۴۵۷	دلسوز
				سازگار
		۰/۷۱۵		نجیب
		۰/۷۱۲		بانزاکت
		۰/۶۷۴		با آبرو
		۰/۴۷۳		معنوی
		۰/۳۹۳	۰/۳۴۲	نرم خو
		۰/۳۵۳		متواضع
			۰/۳۴۱	مهربان
	۰/۸۱۶			احساساتی
	۰/۷۵۴			عاطفی
	۰/۵۵۶			باعاطفه
	۰/۴۱۸			ساده دل
۰/۷۳۰				خسیس
۰/۶۱۸	-۰/۴۰۰			بی احساس
۰/۶۱۶				سنگدل

رویه چهارم صفات احساساتی، عاطفی، با عاطفه، ساده دل، است که می توان آن را تحت عنوان "احساساتی = عاطفی" نام گذاری کرد.

رویه پنجم در برگیرنده صفات خسیس، بی احساس، سنگدل (با قطب منفی) است که می تواند تحت عنوان "بخشندگی" نام گذاری شود.

ج- تحلیل عاملی مرتبه دوم بعد برونگرایی: اندازه آزمون کایزر-مایر-الکین برابر با ۰/۸۹۵ بود که حاکی از کفایت نمونه گیری بود. همچنین اندازه آزمون بارتلت برابر با ۴۶۸۷

رویه اول در برگیرنده صفات خوش معاشرت، شوخ طبع، خونگرم، خوش اخلاق، سخاوتمند، مهمان نواز، جوانمرد است که می توان آن را با برچسب "خوش مشرب" نام گذاری کرد.

رویه دوم در برگیرنده صفات بی شیله پپله، خاکی، بی ریا، صادق، وفادار، دلسوز است که می توان اسم این رویه را تحت عنوان "صداقت" نام گذاری کرد.

رویه سوم در برگیرنده صفات نجیب، با نزاکت، با آبرو، معنوی، نرم خو، متواضع، است که می توان آن را تحت عنوان "نجابت" نام گذاری کرد.

(df=۲۷۶) بود که در سطح ($p < 0/01$) معنی‌دار بود. این نتیجه دال بر معناداری ماتریس همبستگی متغیرها بود. نتیجه تحلیل موازی بر روی مقادیر ویژه عامل برونگرایی قبل از چرخش نشانگر ۵ عاملی بودن بعد برونگرایی بود. ۵

مقدار ویژه اولیه برای این عامل عبارت بودند از: ۶/۳۱، ۱/۸۹، ۱/۴۷، ۱/۳۴، ۱/۲۲. این مقادیر ویژه در حدود ۵۱ درصد از واریانس برونگرایی را تبیین می‌کردند.

جدول ۴) مقادیر ویژه رویه‌های عامل برونگرایی بعد از چرخش متمایل

مؤلفه‌های برونگرایی				فعالیت و اجتماعی بودن	صفت
رک و منتقد	جاه‌طلبی	عقلانیت	شجاعت		
				۰/۷۸۵	اجتماعی
				۰/۷۳۴	خوش‌صحبت
				۰/۶۹۸	شاداب
				۰/۶۶۷	پر جنب‌وجوش
				۰/۶۱۳	فعال
				۰/۵۳۱	باراده
				۰/۴۹۶	بانمک
			۰/۷۲۴		باشهامت
		۰/۳۱۰	۰/۶۹۱		شجاع
			۰/۶۵۵		جسور
			۰/۶۳۵		ریسک‌پذیر
			۰/۵۶۹		بی‌جگر
		۰/۶۹۷			پرحافظه
		۰/۶۶۳			خلاق
		۰/۶۲۶			باهوش
		۰/۶۱۲			نوآور
		۰/۴۱۲		۰/۳۰۲	کنجکاو
	۰/۷۸۵				برتری‌طلب
	۰/۷۳۶				شهرت‌طلب
	۰/۶۷۵				بلندپرواز
۰/۷۳۴					انتقادگر
۰/۶۶۴					رک
۰/۴۹۷		۰/۳۳۰			نکته‌سنج
۰/۴۶۳					سرسخت

رویه چهارم در برگیرنده صفات برتری‌طلب، شهرت‌طلب، بلندپرواز است که تحت عنوان "جاه‌طلبی" نام‌گذاری می‌شود.

رویه پنجم در برگیرنده صفات انتقادگر، رک، نکته‌سنج، و سرسخت است که تحت عنوان "رک بودن" نام‌گذاری می‌شود.

د- تحلیل عاملی مرتبه دوم بعد وظیفه‌شناسی: اندازه آزمون کایزر-مایر-الکین برابر با ۰/۸۷۶ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری بود. همچنین اندازه آزمون بارتلت برابر با ۴۹۳۲

رویه اول شامل صفاتی است که در برگیرنده صفات اجتماعی، شاداب، خوش‌صحبت، پر جنب‌وجوش، فعال، باراده، کنجکاو است که می‌توان آن را تحت عنوان "فعالیت اجتماعی" نام‌گذاری کرد.

رویه دوم برگیرنده صفات باشهامت، شجاع، جسور، خطرپذیر، بی‌جگر (قطب منفی) هست که تحت عنوان "شجاعت" نام‌گذاری می‌شود.

رویه سوم در برگیرنده صفات پرحافظه، خلاق، باهوش، نوآور است که تحت عنوان "عقلانیت" نام‌گذاری می‌شود.

(df = ۲۷۶) بود که در سطح ($p < ۰/۰۱$) معنی دار بود. این نتیجه دال بر معناداری ماتریس همبستگی متغیرها بود. نتیجه تحلیل موازی بر روی مقادیر ویژه عامل وظیفه‌شناسی قبل از چرخش نشانگر ۵ عاملی بودن این عامل بود. ۵

مقدار ویژه اولیه برای این عامل عبارت بودند از: ۷/۳۳، ۱/۷۳، ۱/۲۸، ۱/۲۳، ۱/۱۸. این مقادیر ویژه در حدود ۵۳ درصد از واریانس بعد با وجدان بودن را تبیین می‌کردند.

جدول (۵) مقادیر ویژه رویه‌های عامل وظیفه‌شناسی بعد از چرخش متمایل

مؤلفه‌های باوجدان بودن				وظیفه‌شناسی	صفت
درستکار بودن	اراده	تلاش برای موفقیت	سازمان‌یافتگی		
				۰/۷۷۹	وقت‌شناس
				۰/۷۵۴	خوش‌قول
			۰/۳۲۱	۰/۶۶۴	دقیق
				۰/۵۶۴	منضبط
				۰/۵۳۱	منظم
				۰/۵۱۷	خوش‌حساب
				۰/۴۶۹	مسئولیت‌پذیر
			۰/۷۵۲		حواس‌پرت
			۰/۷۴۳		بی‌دقت
			۰/۶۲۳		بی‌ثبات
			۰/۵۷۴		سهل‌انگار
			۰/۵۰۳		دم‌دمی مزاج
			۰/۴۷۵		بی‌اراده
			۰/۴۶۷		زحمت‌کش
			۰/۷۸۵		کم‌تلاش
			۰/۶۸۰	۰/۳۵۴	کم‌تلاش
			۰/۵۹۳	۰/۴۳۱	تنبلی
			۰/۵۵۳		راحت‌طلب
			۰/۳۸۳		خوش‌خیال
			۰/۷۵۴		الکی خوش
			۰/۶۹۱		پر حرف
			۰/۵۴۳		بی‌خیال
			۰/۴۳۳		آب‌زیرکاه
			۰/۶۹۱	۰/۳۱۵	صادق
			۰/۶۶۷		بی‌سلیقه
			۰/۳۲۴	۰/۳۷۱	

متعلق به بعد باوجدان بودن است می‌توان اسم این عامل را "صلابت رفتار" گذاشت.

رویه سوم شامل صفات زحمت‌کش، کم‌تلاش، کم‌تلاش، تنبلی، راحت‌طلب است می‌توان اسم آن را تنبلی گذاشت. اما با توجه به اینکه این رویه متعلق به بعد باوجدان بودن شخصیت است می‌توان اسم آن را "تلاش برای موفقیت" گذاشت.

رویه اول شامل صفاتی است که در برگیرنده صفات وقت‌شناس، خوش‌قول، دقیق، منظم، خوش‌حساب، مسئولیت‌پذیر است که تحت عنوان "وظیفه‌شناسی" نام‌گذاری می‌گردد.

رویه دوم شامل صفاتی است که در برگیرنده صفات حواس‌پرت، بی‌دقت، بی‌ثبات، سهل‌انگار، دم‌دمی مزاج، بی‌اراده می‌باشد این رویه را می‌توان تحت عنوان "نوسان خلقی" نام‌گذاری کرد. البته با توجه به اینکه این عامل

مایر-الکین برابر با ۰/۸۵۶ بود که حاکی از کفایت نمونه‌گیری بود. همچنین اندازه آزمون بارلت برابر با ۳۸۴۴ (df=۲۲۰) بود که در سطح (p<۰/۰۱) معنی‌دار بود. این نتیجه دال بر معناداری ماتریس همبستگی متغیرها بود. نتیجه تحلیل موازی بر روی مقادیر ویژه بعد متانت قبل از چرخش نشانگر ۵ عاملی بودن بعد روان متانت بود. ۵ مقدار ویژه اولیه برای این عامل عبارت بودند از: ۴/۳۶، ۲/۰۱، ۱/۵۴، ۱/۴۱، ۱/۱۷. این مقادیر ویژه در حدود ۵۱ درصد از واریانس با بعد پنج را تبیین می‌کردند.

رویه چهارم مشتمل بر صفات خوش‌خیال، الکی‌خوش، پرحرف، بی‌خیال است که می‌توان آن‌ها را تحت مقوله بی‌خیال گذاشت. ولی با توجه به اینکه این عامل در زیر مقوله بعد باوجدان بودن طبقه‌بندی می‌شود می‌توان اسم این عامل را "اراده" گذاشت. رویه چهارم در برگیرنده صفات آب‌زیرکاه، صادق است که می‌توان اسم این عامل را "درستکار بودن" گذاشت. ه- تحلیل عاملی مرتبه دوم بعد متانت: اندازه آزمون کایزر-

جدول ۶) مقادیر ویژه رویه‌های عامل متانت بعد از چرخش متمایل

مؤلفه‌های بعد متانت					صفت
مذهبی	مصلحت بینی	خجالتی بودن	قناعت	حیا	
				۰/۷۷۹	با نزاکت
				۰/۷۳۹	باحیا
				۰/۷۰۲	مؤدب
۰/۳۶۴				۰/۶۵۷	متین
		۰/۴۰۳		۰/۴۳۲	سربه‌زیر
		۰/۳۰۵	۰۰/۳۵۲	۰/۴۲۱	آرام
			۰/۷۳۶		صرفه‌جو
			۰/۶۵۳		عاقبت‌اندیش
			۰/۶۱۲		حسابگر
			۰/۵۸۴	۰/۳۲۳	منطقی
			۰/۵۱۳		قانع
		۰/۷۳۵			منزوی
		۰/۷۱۸			درون‌گرا
		۰/۶۰۳			خجالتی
		۰/۵۵۴			دیرجوش
	۰/۷۲۱				مذهبی
	۰/۷۰۶				سنت‌گرا
	۰/۵۸۷				غیرتی
۰/۷۴۳					ملاحظه‌کار
۰/۷۳۰					محتاط
۰/۷۱۵			۰/۳۲۹		مصلحت بین

رویه سوم از واژگان توصیف گر درون‌گرا، منزوی، خجالتی، دیرجوش تشکیل شده است که آن‌ها را می‌توان تحت عنوان "خجالتی" بودن نام‌گذاری کرد. رویه چهارم از صفات مذهبی، سنت‌گرا، و غیرتی تشکیل شده است که آن را نیز می‌توان تحت عنوان "مذهبی" طبقه‌بندی کرد.

رویه اول بعد متانت از صفات بانزاکت، باحیا، مؤدب، متین، سربه‌زیر، و آرام تشکیل شده است. این رویه را می‌شود تحت عنوان "حیا" نام‌گذاری کرد. رویه دوم شامل صفات صرفه‌جو، عاقبت‌اندیش، حسابگر، منطقی و قانع است. این رویه را می‌توان تحت عنوان "قناعت" نام‌گذاری کرد.

پایین تر بر روی هر یک از ابعاد شخصیتی استخراج شده توسط حرفه دوست و همکاران (۱۶) که از طریق یک چک لیست واژگان شخصیتی ۱۴۷ واژه‌ای بر روی ۷۶۳ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران حاصل شده بود. گویای نتایج جدیدی بود. به منظور مقایسه مدل‌های سلسله مراتبی در جامعه ایرانی با نتایج تحقیقات خارجی از مدل‌های نظری و تجربی معتبر خارجی استفاده شد.

رویه پنجم از صفات ملاحظه‌کار، محتاط، مصلحت بین تشکیل شده است که می‌توان تحت عنوان "مصلحت بینی" طبقه‌بندی کرد.

بحث

هدف اصلی این پژوهش ارائه یک مدل سلسله مراتبی از صفات شخصیت بر اساس مطالعه فرهنگ واژگانی زبان فارسی در جامعه ایرانی بود. نتایج تحلیل عاملی مرتبه

جدول ۷) مقایسه رویه‌های استخراج شده برای عامل روان رنجور خوبی با ابعاد مدل‌های مشهور

تحقیق فعلی	مدل پنج عامل بزرگ	مدل هکزاکو	مدل آیزنک	واتسون و کلارک	کلونینجر	زاکرمین و همکاران
بخل و کینه	خصومت پرخاشگرانه	وابستگی	اضطراب	ترس	نگرانی به آینده	نگرانی
افسردگی و اضطراب	افسردگی	اضطراب	افسردگی	خصومت	ترس از ابهام	ترسو بودن
حساسیت	اضطراب	احساساتی بودن	احساس گناه	گناه	کمرویی	تصمیم‌گیری‌های وسواس گونه
عجول بودن	تکانشی بودن	ترسو بودن	عزت نفس پایین	غم‌گینی	خستگی‌پذیری	فقدان اعتماد به نفس
سلطه طلبی	کم‌رویی		خود بیمار پنداری	کم‌رویی		حساسیت به انتقاد
	آسیب‌پذیری به استرس		وسواس	خستگی		
			تنش			
			نوسان خلق			

نشانه‌های بعد روان رنجور خوبی مطرح هستند. همچنین در مدل‌های واتسون، و کلارک سه رویه غم‌گینی، ترس و خصومت در برگیرنده مؤلفه‌های رویه اول تحقیق فعلی هستند. در مدل کلونینجر نام‌گذاری رویه‌های بعد روان رنجور خوبی تا حدی متفاوت از واژگان دیگر مدل‌ها است. البته رویه‌های نگرانی نسبت به آینده، ترس از ابهام تا حدود زیادی نشانه‌گر اضطراب می‌باشند. در مدل زاکرمین نیز رویه‌های نگرانی، ترسو بودن با اضطراب همبستگی بسیار بالایی وجود دارد.

حساسیت رویه‌ای است که در مدل فعلی شامل صفات زودرنجی، نازک‌نارنجی، ترسو بودن، دل‌نازک است که بسیار مشابه با رویه احساساتی بودن مدل هکزاکو است. البته مدل زاکرمین نیز شامل رویه‌ای است که بسیار مشابه با این رویه

افسردگی و اضطراب و پرخاشگری رویه‌ای است که هم در مدل استخراج شده از پژوهش فعلی و هم در تمام مدل‌های نظری به عنوان نشانه‌گر بعد روان رنجور خوبی محسوب می‌شوند. در مدل استخراج شده در فرهنگ ایرانی افسردگی به همراه اضطراب و پرخاشگری به عنوان نشانه‌گر بعد روان رنجور خوبی در قالب یک رویه آورده شده‌اند. اما در مدل شخصیتی NEO-PI-R سه رویه مستقل برای افسردگی، اضطراب، و پرخاشگری وجود دارد. در مدل هکزاکو تنها بعد اضطراب به عنوان رویه بعد روان رنجور خوبی مطرح شده است و بعد افسردگی و پرخاشگری در مدل هکزاکو به عنوان ابعاد بعد روان رنجور خوبی در نظر گرفته نشده است.

در مدل آیزنک از شخصیت سه رویه اضطراب، افسردگی، و احساس گناه، عزت نفس پایین به طور مستقل به عنوان

رویه تا حدی مشابه با این رویه یعنی تکانشی بودن را دارد. با این حال این دو رویه تفاوت‌هایی باهم دیگر دارند. در جدول (۸) رویه‌های مدل برونگرایی و رویه‌های مدل‌های مطرح برونگرایی نشان داده شده است.

است. رویه حساسیت به انتقاد شامل سؤال‌هایی هست که بسیار شبیه بعد حساسیت تحقیق فعلی است. عجزول بودن رویه دیگری است که در مدل‌های مطرح کمتر مورد تأیید قرار گرفته است. شاید تنها مدل NEO-PI-R

جدول ۸) مقایسه رویه‌های استخراج شده برای بعد برونگرایی با ابعاد مدل‌های مشهور

تحقیق فعلی	مدل پنج عامل بزرگ	مدل هکزاکو	مدل آیزنک	واتسون و کلارک	کلونینجر	زاگرن و همکاران
فعالیت و اجتماعی بودن	صمیمیت	عزت نفس اجتماعی	اجتماعی بودن	خوش مشرب	تحریک‌پذیری ماجراجویانه	اجتماعی بودن
شجاعت	جمع‌گرایی	شجاعت اجتماعی	قاطع	مطمئن به خود	تکانشوری	فعالیت
عقلانیت	قاطعیت	مقیاس اجتماعی بودن	فعال	حیرت‌انگیز	ولخرجی	
جاه‌طلبی	فعالیت	مقیاس سرزنده بودن	تکانشی	دقیق و هشیار	حواس‌پرتی	
رک بودن	هیجان خواهی		بی‌مسئولیت	پر سروصدا	حساس به طرد شدن	
	هیجانان مثبت		فقدان تأمل		علاقه به روابط صمیمی	
			ریسک‌پذیر		پیوند جویی	
			بیانگر		وابستگی و تعلق اجتماعی	

رویه اول استخراج شده برای بعد برونگرایی در این تحقیق "فعالیت و اجتماعی بودن" است که در همه مدل‌های برونگرایی این دو بعد به‌عنوان نشانگر برونگرایی شناخته شده‌اند. البته این دو بعد در این مدل‌ها مستقل از همدیگر می‌باشند. رویه شجاعت در مدل استخراج شده در این تحقیق به‌عنوان یکی از نشانگرهای اصلی برونگرایی مطرح است و در اکثر مدل‌های مطرح برونگرایی نظیر مدل هکزاکو، مدل آیزنک (با عنوان خطرپذیر) موجود است. رویه عقلانیت که در این تحقیق بر روی عامل برونگرایی دارای وزن عاملی است در هیچ یک از مدل‌های سلسله مراتبی و مبتنی بر تحلیل عاملی به‌عنوان نشانگر بعد برونگرایی مطرح نبوده است. این رویه از صفاتی نظیر نوآور، خلاق، باهوش تشکیل شده که بیش از هر بعدی به بعد گشودگی مربوط می‌شود که در این تحقیق این بعد از شخصیت استخراج نشد و رویه عقلانیت در طبقه بعد برونگرایی قرار گرفت. البته از دیدگاه زیستی این نتیجه

به‌دست آمده معقول و منطقی می‌باشد. این بعد شخصیتی بسیار نزدیک به دو بعد نوجویی و پاداش خواهی مدل زیستی کلونینجر از شخصیت است. نوجویی بازکننده تفاوت‌های فرد در سیستم فعال‌سازی رفتاری در مغز است (پیوند دپامینرژیک سیستم کناری و قشر مخ). افرادی که در این بعد نمره بالا می‌آورد دارای ویژگی‌های مانند مکتشف، هیجان‌زده شدن با محرک‌ها، اجتناب از یکنواختی، خلاق، زود تصمیم‌گیرنده، اصرار برای ایجاد تغییر، مستعد حواس‌پرتی و ولخرج و فعال، علاقه‌مند به خطر کردن بوده و روال بسیار منظم را دوست ندارند. در مقابل فردی که نمره پایین می‌آورد، متمایل به تکرار تجربه قبلی، مقاوم در برابر تغییرات، منضبط و با برنامه در کارها، محافظه‌کار و مقید و صرفه‌جو در وقت و پول را هستند. جاه‌طلبی در مدل فعلی در برگیرنده صفاتی نظیر بلندپرواز، شهرت‌طلب و برتری‌طلبی است که با رویه‌های قاطعیت، عزت‌نفس اجتماعی شباهت‌های زیادی دارد.

صادق بوده و بدون توجه به عواقب ممکنه این کار را انجام می دهند.

در جدول (۹) به مقایسه رویه‌های توافقی پذیری مدل فعلی پژوهش با مدل‌های نظری و مطرح تحلیل عاملی پرداخته شده است.

رک بودن شامل صفات نکته‌سنج، رک، سرسخت، انتقادگر بود که شباهت نزدیکی با رویه شجاعت اجتماعی مدل هکزاکو دارد. همچنین ارتباط نزدیکی با رویه بیانگری مدل آیزنک از برونگرایی دارد. این رویه از شخصیت از طریق پژوهش‌های فرهنگ واژگانی وارد ادبیات برونگرایی شده است. افراد دارای نمره بالا در صفت رک و راست بودن

جدول (۹) مقایسه رویه‌های استخراج شده برای بعد توافقی پذیری با ابعاد مدل‌های مشهور

تحقیق فعلی	مدل پنج عامل بزرگ	مدل هکزاکو	کلونینجر	نشانه‌های پنج بزرگ
خوش مشرب	اعتماد	بخشندگی	پذیرش اجتماعی در مقابل عدم تحمل اجتماعی	آب‌زیرکاه
نجابت	سادگی	نجابت	هم‌حسی در مقابل بی‌علاقه بودن	صمیمیت، همدردی، حساس بودن به نیازهای دیگران
صداقت	همدردی	انعطاف‌پذیری	یاری‌دهنده در مقابل خودخواه	خرده‌گیری، توافقی‌پذیری
عاطفی	نوع‌دوستی	صبور بودن	بخشنده در مقابل انتقام‌جو	مهربان، محکم، سخت
بخشنده	تبعیت	صادق در مقابل خودمدار		
	تواضع			

نجابت در مدل هکزاکو به‌طور مستقیم آمده است و در سایر مدل‌ها نیز مشابهت‌های فراوانی دارد. بعد صداقت نیز هر چند به‌طور مستقیم در مدل‌های پنج عاملی بزرگ شخصیت مورد اشاره قرار نگرفته اما ابعادی نظیر اعتماد و سادگی شباهت زیادی با این بعد دارند. همچنین این بعد از شخصیت شباهت‌های زیادی با بعد صداقت مدل کلونینجر از توافقی‌پذیری دارد. بعد بخشنده در مدل‌های هکزاکو، و کلونینجر به‌عنوان نشانگر بعد توافقی‌پذیری در نظر گرفته شده‌اند. در جدول (۱۰) رویه‌های مدل باوجدان بودن شخصیت با رویه‌های مدل‌های مطرح شخصیت مورد مقایسه قرار گرفته است.

بعد توافقی‌پذیری شخصیت نسبت به دو بعد دیگر شامل رویه‌هایی است که به مدل‌های شخصیتی دیگر بسیار مشابه است. با این حال برخی تفاوت‌ها بین این مدل و مدل‌های مطرح وجود دارد. رویه خوش‌مشرب که در این تحقیق به‌عنوان نشانگر بعد توافقی‌پذیری محسوب می‌شود در مدل‌های مدل‌های پنج عاملی بزرگ شخصیت و هکزاکو به‌عنوان نشانگر بعد برونگرایی در نظر گرفته می‌شود. اما در مدل کلونینجر به‌عنوان نشانگری برای بعد توافقی‌پذیری در نظر گرفته شده است. همچنین در مقیاس نشانه‌های پنج عامل شخصیت به‌عنوان نشانگر بعد توافقی‌پذیری در نظر گرفته می‌شود. بعد

جدول (۱۰) مقایسه رویه‌های استخراج شده برای عامل وظیفه‌شناسی شخصیت با ابعاد مدل‌های مشهور

تحقیق فعلی	مدل پنج عامل بزرگ	مدل هکزاکو	کلونینجر	نشانه‌های پنج بزرگ
وظیفه‌شناسی	انضباط درونی	تلاش	سازنده	کارآمدی
سازمان‌یافتگی	تلاش برای موفقیت	سازمان‌یافتگی	سخت‌کوش	جاه‌طلب
تلاش برای موفقیت	نظم	کمال‌گرایی	مقاوم	سازمان‌یافتگی، کمال‌گرایی
اراده	اهل تأمل بودن	احتیاط	پایدار	قاطع
درست‌کار بودن	وظیفه‌شناس		کمال طلب (کمال‌گرا)	کارآمدی، بی‌احتیاط
			سخت‌کوش	
			محافظه‌کار	

شخصیت علی‌رغم اینکه دارای ابعاد پذیرفته جهانی است هم‌زمان شامل برخی از تفاوت‌های بین فرهنگی نیز است. مدل فعلی پژوهش کاری پیشگامانه در شناخت شخصیت و تعیین مؤلفه‌های آن در فرهنگ ایرانی بود. با این حال پژوهش‌های بسیار مختلفی لازم می‌باشد تا بتوان یک مدل جا افتاده و معتبر از فرهنگ ایرانی تهیه کرد. چرا که املا نمونه پژوهشی این تحقیق متمرکز بر دانشجویان دانشگاه تهران بود و حتماً باید از نمونه‌ای گسترده‌تر نظیر مردم عامه شهری، بازاری، کارمند، کارگر، کشاورز و در کل نمونه ناهمگنی از جامعه که نمونه کاملاً معرف از جامعه ایران باشد برای طراحی یک مدل معتبر تجربی الزامی است. از آنجا که احتمال دارد که نتایج تحقیق بر روی نمونه‌های دیگر و یا استفاده از فهرست‌های واریسی بسیط‌تر که شامل لغات توصیف‌کننده گسترده‌ای باشد به نتایج متفاوتی منجر شود. از این رو توصیه می‌شود که مدل فعلی تحقیق به‌عنوان یک مدل اولیه مورد توجه قرار بگیرد. محققان توصیه می‌کنند که تحقیقات مشابه بر روی جامعه غیر دانشجویی و با استفاده از روش‌های مختلف سنجش شخصیت نظیر خود سنجی، دیگر سنجی، سنجش توسط متخصصان روانشناسی استفاده شود تا یک مدلی جامع از فرهنگ ایرانی برای شناخت مؤلفه‌های شخصیت توسعه داده شود. همچنین یکی دیگر از محدودیت‌های این پژوهش عدم سنجش روایی ملاکی ابعاد و خرده مؤلفه‌های شخصیتی بود. توصیه می‌شود در تحقیقات آتی از پرسش‌نامه‌های معتبر که ابعادی مشابه یا مخالف با خرده مؤلفه‌های استخراج‌شده در این مدل را مورد سنجش قرار می‌دهند استفاده شود تا اعتبار این مدل بیشتر مورد بررسی قرار بگیرد.

منابع

- 1- John OP, Hampson SE, Goldberg LR. The basic level in personality-trait hierarchies: studies of trait use and accessibility in different contexts. *Journal of personality and social psychology*. 1991; 60(3): 348.
- 2- McAdams DP. What do we know when we know a person? *Journal of personality*. 1995; 63(3): 365-96.
- 3- Goldberg LR. A historical survey of personality scales and inventories: Oregon Research Institute. 1971.
- 4- Goldberg LR. The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological assessment*. 1992; 4(1): 26.
- 5- Digman JM, Takemoto-Chock NK. Factors in the natural language of personality: Re-analysis,

رویه وظیفه‌شناس بودن که در این پژوهش به‌عنوان یکی از رویه‌های باوجدان بودن استخراج شد شباهت زیادی با مدل‌های زیستی و مدل‌های مبتنی بر تحلیل عاملی دارد. رویه سازمان‌یافتگی که از صفات سهل‌انگار، بی‌دقت، اهمال‌کار و دمدمی مزاج تشکیل‌شده شباهت بسیار زیادی با بعد سازمان‌یافتگی مدل هکزاکو و نظم باطنی مدل پنج عامل بزرگ دارد.

تلاش برای موفقیت که در این پژوهش به‌عنوان یکی از رویه‌های بعد باوجدان بودن استخراج شد تقریباً در تمام مدل‌های شخصیتی وجود دارد.

رویه اراده که از صفات بی‌اراده، زحمت‌کش، راحت‌طلب، تنبل تشکیل‌شده است هر چند که در مدل‌های مبتنی بر فرهنگ واژگانی به‌طور مستقیم اشاره نشده است، اما در مدل زیستی - روانی کلونینجر با عنوان سخت‌کوشی معرفی شده است.

رویه درست‌کار بودن که از صفات آب‌زیرکاه، صادق تشکیل‌شده است در سایر مدل‌ها به‌وضوح مورد اشاره واقع نشده است ولی احتمالاً به‌عنوان خرده مؤلفه برخی از رویه‌های شخصیتی نظیر وظیفه‌شناسی می‌تواند در نظر گرفته شود.

چون بعد متانت در این پژوهش به‌عنوان یک عامل منحصربه‌فرد در فرهنگ ایرانی کشف و استخراج‌شده است و در فرهنگ‌های خارجی معادل خوبی برای این بعد اکتشاف نشده است. در این پژوهش امکان مقایسه آن به‌خوبی ابعاد دیگر میسر نبود.

این پژوهش در صدد طراحی یک الگوی سلسله مراتبی از صفات شخصیت بر اساس فرهنگ واژگانی زبان و ادبیات فارسی در بین دانشجویان ایرانی بود؛ چرا که شناسایی تفاوت‌های میان فرهنگی می‌تواند بینش مهمی از سبب شناسی تکامل شخصیت فردی فراهم آورد (۲۵). به‌طور کلی یافته‌های این تحقیق از حمایت خوبی از مدل‌های سلسله مراتبی بین فرهنگی (نظیر مدل NEO-PI-R) می‌کرد. اما علی‌رغم اشتراکات فراوان با این مدل‌های جامع یافته‌های این پژوهش گویای این مهم بود که برخی تفاوت‌ها چه از نظر ابعاد بنیادین و چه از نظر رویه‌ها (یا خرده مؤلفه‌های) این ابعاد بین فرهنگ ایرانی و مدل‌های جهانی وجود دارند. یافته‌های این پژوهش از این منظر اهمیت دارند که

- 19- Eysenck HJ, Eysenck SBG. Manual of the Eysenck Personality Questionnaire (junior and adult): Hodder and Stoughton. 1975.
- 20- Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR. A psychobiological model of temperament and character. Archives of general psychiatry. 1993; 50(12): 975-90.
- 21- Karami J YK, Karimi P. Mediating Role of Attachment Styles in Relationship between Temperament and Character Dimensions and Alexithymia. Journal of clinical psychology. 2016; 29(1): 61-70.
- 22- Watson D, Clark LA, Harkness AR. Structures of personality and their relevance to psychopathology. Journal of abnormal psychology. 1994; 103(1): 18.
- 23- Zuckerman M, Kuhlman DM, Joireman J, Teta P, Kraft M. A comparison of three structural models for personality: The Big Three, the Big Five, and the Alternative Five. Journal of personality and social psychology. 1993; 65(4): 757.
- 24- Angleitner A, Ostendorf F, John OP. Towards a taxonomy of personality descriptors in German: a psycho-lexical study. European Journal of Personality. 1990; 4(2): 89-118.
- 25- Khosravani V G-RF, Yosefi R. The Study of Psychometric Properties of the Iowa Personality Questionnaire. Journal of clinical psychology. 2013; 20(4): 85-97.
- comparison, and interpretation of six major studies. Multivariate behavioral research. 1981; 16(2): 149-70.
- 6- De Raad B. The Big Five Personality Factors: The psycholexical approach to personality: Hogrefe & Huber Publishers. 2000.
- 7- McCrae RR, Costa PT. Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. Journal of personality and social psychology. 1987; 52(1): 81.
- 8- Ashton MC, Lee K. Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. Personality and social psychology review. 2007; 11(2): 150-66.
- 9- Grant M, Ashton C. A hierarchical analysis of 1,710 English personality-descriptive adjectives. Journal of Personality and Social Psychology. 2004; 87(5): 707-21.
- 10- Ashton MC, Lee K, de Vries RE, Perugini M, Gnisci A, Sergi I. The HEXACO model of personality structure and indigenous lexical personality dimensions in Italian, Dutch, and English. Journal of Research in Personality. 2006; 40(6): 851-75.
- 11- Ashton M, Lee K, de Vries R, Szarota P, Marcus B, Wasti S, et al., editors. Lexical studies of personality structure: An examination of six-factor solutions. 13th European Conference on Personality, Athens, Greece. 2006.
- 12- Ashton MC, Lee K, Perugini M, Szarota P, De Vries RE, Di Blas L, et al. A six-factor structure of personality-descriptive adjectives: solutions from psycholexical studies in seven languages. Journal of personality and social psychology. 2004; 86(2): 356.
- 13- Costa Jr PT, McCrae RR. Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. Journal of personality assessment. 1995; 64(1): 21-50.
- 14- De Raad B, Perugini M. Big five factor assessment: Introduction. Big five assessment. 2002; 1-26.
- 15- Saucier G, Ostendorf F. Hierarchical subcomponents of the Big Five personality factors: A cross-language replication. Journal of personality and social psychology. 1999; 76(4): 613.
- 16- herfedost M, Falsafinezhad, M., Delavar, A., Sohrabi, F., Tamimdari, A. Determining the fundamental components of personality based on the study of lexical dictionary of Persian language and literature. Journal of Educational Measurement. 2015; 6(21): 25-40.
- 17- Costa PT, McCrae RR. The revised neo personality inventory (neo-pi-r). The SAGE handbook of personality theory and assessment. 2008; 2: 179-98.
- 18- Church AT, Burke PJ. Exploratory and confirmatory tests of the big five and Tellegen's three-and four-dimensional models. Journal of personality and social psychology. 1994; 66(1): 93.